

12/7 1950 Gravkammariynd i Frödinge kyrka vållar sensation

*Kyrkans golv dolde helt okänd 150-årig krypta
Gravens innehåll väl bevarat, expertis undersöker*

Under de pågående förbättringsarbetena inne i Frödinge kyrka gjordes på tisdagen en sensationell upptäckt, i det att man under det uppbrutna plankgolvet hittade en väl bevarad gravkammare, om vars förekomst vår tids frödingebor levat i fullkomlig ovetskap. Kryptan, som är ytterst noggrant nedgrävd till drygt 1½ meters djup under marknivån, ligger i kyrkrummets centrum, för övrigt mitt under de expressiva takmålningarnas bekanta centralparti. Den befanns vara täckt med lösa plankbitar under den egentliga golvbeläggningen, som lades om vid sekelskiftet, och i ena hörnet leder en trätrappa ner. Ett större antal kistor av olika material och typ ligger placerade i flerdubbla rader till synes utan ordning, de flesta dock placerade med gavlarna mot en smal gång utmed kryptans västra vägg. En del av kistorna har farit illa av tidens tand, bottarna har lossnat, och skelettdelar ligger blottade.

Fydet kom som en chock för frödingeborna i går. Såvitt man vet, är gravkammaren totalt okänd, trots att dess användningstid inte sträcker sig längre tillbaka i tiden än till början av 1800-talet. Tidningens medarbetare kunde nämligen vid ett besök i går konstatera, att dödsårtalen enligt de sparsamt förekommande namnplåtarna på kistorna skiftar kring åren 1803 och 1812.

Sälunda anger texten på en pretentiöst utförd kista, att där villar kvarlevorna efter "Inspektoren Embrings Kjära Maka fru Lovisa Fredrica Embring, född Hjertstedt", som föddes 1743 och avgick med döden 1803. En liten barnkistas namnplåt uppvisar, att den dväljer stoffet efter flickan Angela Althea Säfvenblad, som dog 1812, ett år gammal.

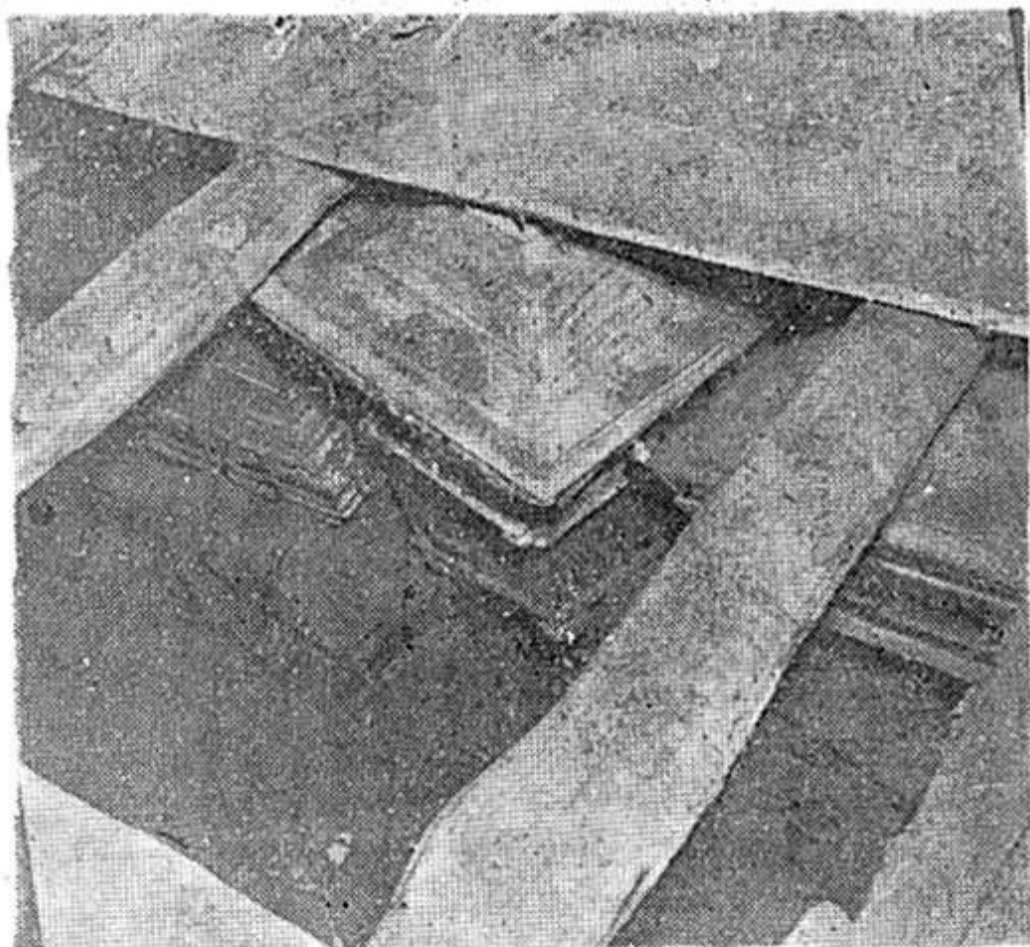
Troligen en familjegrav?

Släkterna Hjertstedt och Säfvenblad är bekanta i Frödinge sedan lång tid tillbaka och har alljämt efterlevande, och det är inte alls omöjligt, att det rör sig om ett speciellt gravkor för den hjertstedtska släkten. Familjegravsteorin gör också den avsevärda skillnaden i dödsårtal mellan de nyss namngivna fallen lättare att förklara.

Det är allmänt känt i socknen, att kyrkans altarring är placerad ovanpå en gravkammare, vars existens kunde konstateras vid golvomläggningen vid sekelskiftet. Detta fynd blev tydligen aldrig anmält till vederbörande myndighet. Däremot tycks det

vara betydligt svårare att hitta någon frödingebo, som kan ge upplysningar om gårdagens gravfynd.

Upptäckten gjordes av det arbetslag, som byggmästare Ivar Andersson, Frödinge, har sysselsatt med golvreparationerna.

Här har kameran tittat ner i den hjertstedtska gravkammaren genom det upptagna hålet i kyrkgolvet. Troligt är att under kryptans golv, som skymtar på bilden, döljer sig ytterligare en hemlighet, vilket de fortsatta undersökningarna får visa.

Hjertstedt fick gravkor i kyrkan till tack

Dessutom läktare och vapenhus - Understödde kyrkbygget i stort

— För mig kom inte gravkammарfyndet i Frödinge kyrka som någon övefraskning, tvärtom, förklarar folkskollärare Henrik Rosenquist, Vimmerby, tryggt från sitt sommartillhåll i Sjunthult och avslöjar i samma andetag en generande glömska hos de till stadgad ålder komna frödingeborna: — Redan under de sista världskrigsåren publicerade jag i en artikelserie i Vimmerby Tidning alla kända fakta kring den funna hjertstedtska gravkammaren, fakta, som framkommit under mina omfattande undersökningar av gamla dokument bl. a. i landsarkivet i Vadstena. Dessutom nämnde jag om saken i en föreläsning i Frödinge kyrka ungefär vid samma tidpunkt.

Mag. Rosenquist har fullgoda skäl till förvåning över att hela denna historia fallit så komplett i glömska. Men han har ingenting emot att färska upp frödingebornas minne inför de expertundersökningar, som väntar gravfyndet de närmaste dagarna. Och han citerar ur sin 272 handskrivna sidor (!) tjocka redogörelse om »Frödinge socken i gammal- och nutid», vars pappersark huttnit gulna nu, men alltjämt är i gott behåll. Om häradshövding Petrus Hjertstedts stora roll i samband med kyrkobygget heter det bl. a.:

Fem års kyrkbygge.

»På den nya kyrkan, som är den nuvarande, började man — som det heter — »bygga i Herrens namn 1739 (sedan den gamla rivits!) med församlingens goda håg och vilja». Under kyrkoherden Johannes Hults opasslighet blev bygget fördröjt, men efter kyrkoherdens död 1742 tog häradshövding Lars Peter Hjertstedt på Gunnekulla sig byggandet om händ med socknemännens samfällighet... I oktober 1744 invigdes kyrkan av biskopen André Olai Rhyzelio, då samtidigt kyrkoherden Niolaus Petri Brandelius blev i sitt ämbete insatt.

Crælius beskriver kyrkan sålunda: »Den nya kyrkan uppbyggdes 1739 med tolv knutar, 50 alnar lång, 17 alnar bred vid ändarna och 24 alnar mitt på, så att hon är skapad som ett skepp. Kyrkan är med målningar, ljuskronor och andra prydnader väl försedd, och uti klockstapeln äro tre klockor, av vilka den första är gjuten år 1411.»

Kyrkans byggmästare var Johan Sandahl från Eksjö.»

HENRIK ROSENQUIST
vet mer än de flesta
om Frödinge kyrka.

Hjertstedt var en förmögen
karl.

Vidare berättar krönikan:

»Som av kyrkobokens berättelse om kyrkans tillkomst framgår, tog häradshövding Hjertstedt en verksam del i densamma och understödde såväl byggandet som försköningen med en stoftartad frikostighet. Han hade ju också råd, då han var ägare av 10½ mantal inom socknen. Hjertstedt skänkte den nuvarande predikstolen samt kosthöll och husbärgerade bilduggare, snickare och målare, då altartavlan förfärdigades, vilket skeddde i Gunnekulla. Predikstolen köptes från Västerviks kyrka år 1744...»

»... För sina förtjänster om kyrkobyggnaden fick Hjertstedt lov att på västra sidan av kyr-

kan på egen bekostnad uppsätta en läktare, den s. k. Gunnekullaläktaren, vilken snart blev till mångfaldigt men, däribland att genom människornas tyngd väggen böjdes, så att pilastrar måste påsättas densamma, och är väggen än i dag böjd. Till denna läktare hörde ett vapenhus, som uppbyggdes 1740 och kallades Gunnekullavapenhuset, i vilket liksom på läktaren mycket ofog under gudstjänsterna bedrevs. Den 22 jan. 1884 beslöt kyrkostämman, att såväl läktaren som vapenhuset skulle rivas...»

Epitafium — ej vapensköld!

Kapitlet om gravkammaren är intressant i mag. Rosenquists tolkning:

»... Hjertstedt hade även beviljat sig att få införa gravkammare under kyrkan, där sådana redan funnos i den gamla. Mitt i korgången är Gunnekulla murade grav.»

Vid kyrkoherde Brandelius' död var Hjertstedt ännu i livet, varför Brandelius blev nedsatt i Gunnekullagraven, men vid häradshövdingens död, då han själv skulle nedsättas, upptogs kyrkoherdens kista och lades på kyrkogården i södra hörnet av östra kyrkogaveln samt invid planket. Ett gravminne eller epitafium över Hjertstedt hängde invid Gyllencachetts och Vogelhielms huvudbanér länge på kyrkoväggen. 1877 överlämnades de till Kalmar fornminnesförening och finnas förvarade på museet i Kalmar slott.

Hjertstedts epitafium liknar adelsmännens huvudbanér, men i stället för hjälm har det överst en blomsterkorg och i stället för vapen en blåstrimmig oval med ett bevingat änglähuvud däröver. Inskriften lyder: »Kongelig Maj:ts Troo Tjänare och Häradshövdinge, ädel och Högaachtad Herr Petrus Hjertstedt, född år 1682 d. 18 Martii och saligen i Herranom afsomnad

Anno 1760 den 11 Sept. Begräf. d. 30 Octo.»

Rörande gravkammaren under kyrkan får man av en ämbetsberättelse i senare tid följande besked: Under kyrkan finnes en gravkammare, täckt med tjocka spontade ekplankor och innehållande omkring 30 likkistor, alla utom en mycket väl bibehållna. Man beklagade, att ekplankor blivit lösbrutna och avlägsnade, varigenom vore att befara luftens förskämning i kyrkan, samt att locken på fyra kistor blivit av uppgivna obehöriga personer på ett pietetslöst sätt uppbrutna. Upptäckten skedde vid en reparation av stenfoten i östra gaveln...»

»Möckelhultsgraven».

Mag. Rosenquist är inte riktigt klar över, om en sammanblandning mellan de två nu kända gravkammarna här föreligger. Den sista meningen i citatet ovan tyder på att ämbetsberättelsen avser graven under altaret, den s. k. Möckelhultsgraven, och ej hjertstedtska graven. Om Möckelhultsgraven här hans krönika följande att berätta:

»Där ligger mitt för lilla kordörren Pär Håkansson, Capitain vid Smålands Infanteri, adlad 1673 under namn av Gyllencachett, född 1629, död 1703, gift med överstelöjtnantsdottern Anna Silfverlöod, andra gången med överstens vid Dalregementet Johan Burdons dotter, Christina, av skotsk släkt, vid främsta epitafian på väggen. Hon hade 11 barn, av vilka Christina vigdes vid Peter Vogelhielms, major vid tyska livregementet, som blivit nedlagt, son Johan vid Kongl. Livgardet till fots, död 1695, bevarad i ämminnelse...»

— Detta är i huvudsak, vad mina anteckningar om Frödinge har att berätta om häradshövding Hjertstedts andel i kyrkbygget och om gravkammarens tillkomst, säger mag. Rosenquist till sist. Det skall bli intressant att se, till vilka resultat man kommer vid de planerade undersökningarna i gravkammaren.

Carro.

Gravkammarfynd...

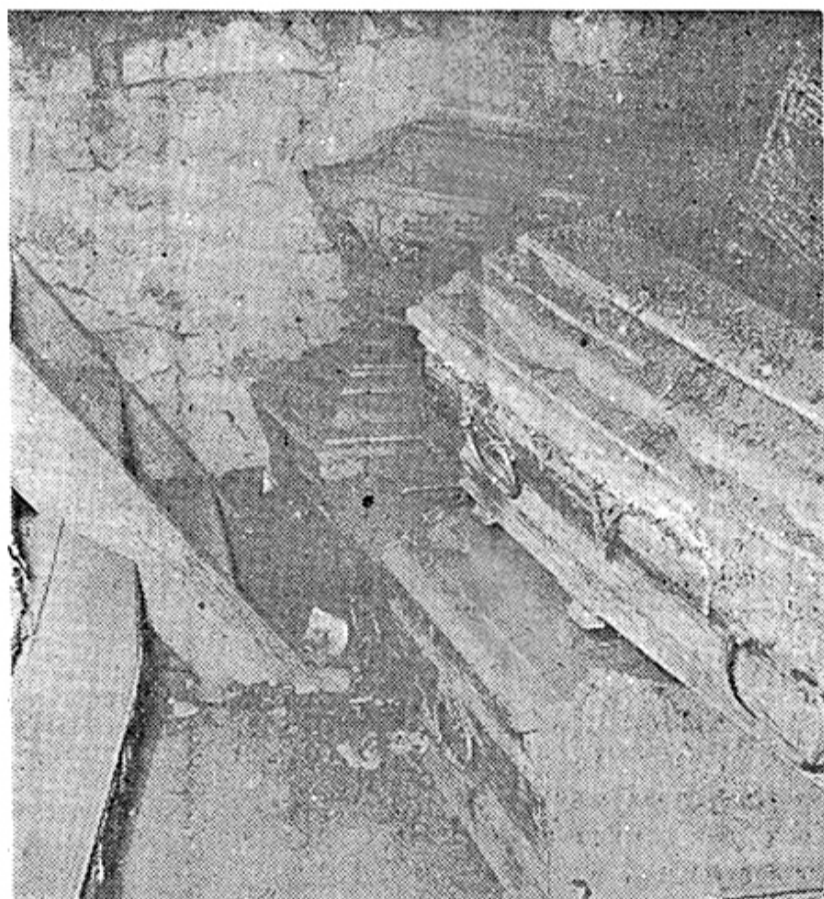
(Forts. från sid. 3.)

Den funna kryptan med säkerhet släkten Hjertstedts familjegrav!

Lantbrukaren Gottfrid Pettersson i Koppetorp, som är en sentida ättling till släkten Hjertstedt, vet berätta, att hans förfäder skulle ha haft en gravkammare, belägen i Frödinge kyrka, och alla tecken tyder på att det är just den gravplatsen man hittat nu. Den tidigare kända kryptan under altarringen har tillhört en gammal känd släkt från Möckelhult däremot, upplyser han.

— Enligt vad jag kan dra mej till minnes, var häradshövdingen Petrus Hjertstedt huvudman för släkten i slutet av 1700-talet, och hans ställning var mycket dominerande i socknen. Det berättas, att han bekostat spiran på klockstapeln och ett läktarbygge inne i kyrkan, och till yttermera visso skall han som tack för detta ha fått sitt monogram placerat på klockstapelns spira, omtalar hr Pettersson.

Häradshövding Hjertstedt var vid tiden för dessa händelser bosatt på gården Gunnekulla, vadan också läktaren ifråga kallades för »Gunnekullaläktarn», upplyser hr Pettersson vidare. Han har i sin ägo en Karl Johans-bibel, som gått i arv från framfarna generationer av släkten Hjertstedt och där även häradshövdingen har sitt namn skrivet. Carro.

DE TRE UNIKA BILDER, som återges i samband med reportaget på denna sida från gravfyndet i Frödinge kyrka, togs av vår medarbetare strax efter det fyndet blivit känt. De ger en uppfattning om den stora anhopningen av kistor i den funna hjertstedtska gravkammaren. — På bilden t. v. ses trappan från golvnivån ner till kammarens botten och en del av de kistor, som ligger uppstaplade utmed den smala gången. Den stora kistan till höger på bilden är mycket pretentiöst utförd. — På den högra bilden syns en del kistgavlar, varav kistan överst t. h. enligt en namnplåtssuppgift innehåller stoftet efter den i reportaget omnämnde fru Embring, född Hjertstedt.

Bilder CARRO.